

Nevtopeno
Poprijeta Devica Marija

IV letni tečaj, 6 št

1908. JUNIUS

Zmozsna
Gospa Vogrszka

POBOZSEN MESZECSÉN LISZT.

Reditel:

Bassa Ivan plebános vu Novogori.

NEVTEPENO POPRIJETA DEVICA MARIJA

ZMOZSNA GOSZPÁ VOGRSZKA. — POBOZSEN MESZECSEN LISZT

REDITEL:

BASSA IVAN

PLEBÁNOS

Vu Bogojini (Bagonya, p. Dobronak, Zalám.)

Prihaja vszaki meszec 8-ga. Cena 2 koróni, v Ameriko tri.

Hvala Szrei Jezusovomi.

Vecsna hvála naj ti bode
 Dobro Szree Jezusovo . . .
 Vecsno hvalo naj ti poje
 Cela zemlja, nebo szivo!

Ktebi ido naj oblaki
Bledi meszec, jaszne zvezde . . .
Szunce sz szvojmi milmi traki . . .
Ktebi ptice z vszake gnezde . .
Vsze vodine, velko morje
Sz szvojmi váli, sz szvojmi sztvarmi . .
Vszako drevo in grmovje
In kaj vrtec zali brani . .
Vszaki lisztek, vszaka trava . .
Vszako zrno, vszo sztvorjenje . . .
In naj szküpno hvalo dava
Za tvo veliko szmiljenje,
Ka szí mene tvojga szlugo
Z velkim darom podarilo
In esasztilo tako dugo :
Ka szí mi trpljenje dalo
Milo Szrce Jezusovo !

Szrcsen.

Salve Regina.

II. „Zato obrni nasa pomocnica szvoje milosztivne ocsi na nász.“ Marijo proszimo, naj szvoje milosztivne ocsi na nász obrné. Ali ka szo njéne milosztivne ocsi!

Szvetoj Gertrud sze je enkrat szkázala pri tej recsilh ino je Jezusekove ocsi, njegov pogled proti njej obrnola in pravila. „To szo moje dobrotivue in milosztivne ocsi, ktere jaz navadno k onim obracsam, ki pri neni tolazsbo, in pomoc iscejo, pokom oni na zadobljenje vekivecsnoga zvelicsanja veliko pomoc zadobijo.“

Jezusove ocsi szo tak njene ocsi, Jezusov pogled je tak njéni pogled, ponjem nasz pomága, kda sze po poniznih prosnjah k njej obrácsamo. Tak lüblene szo té recsi njej, ka ona szamoga Jezuseka na nje k nam obrné ino nam pomoc ponjem podeli. Kda ona poszlühsa prosnjo „obrní szvoje milosztivne ocsi na nász“ tak sze gene, ka je pripravna taki Jezuseka nam i nasz njemi pokazati, naj on vidivsi sz szvojimi esce bolje szmilenimi ocsmi nas revni sztan, nam szmilenje podeli.

Nam je ona za mater dana, ne drüгим, szamo nam gresnikom; szamo zanasz gresnike je zvelicsara rodila; za nasz ga je hranila, oblacsila, odgojavala, za nasz na krizs dala, za nase grehe v grob polozsila; vsze za nász

ma ona, milosztivne ocsi tüdi, zato ona je ne szamo mogocsa nam pomagati, nego duzsna je to vesiniti, ar je to bozsja volja prinjeh. Kak ?

Vszaka sztopnja njenoga zsvilenja je naime po bozsoj volji szmilenje bilo do nasz gresnikov in na konci njenoga zsvilenja je ta poveksana szmilenoszt (ona je vszaki den napredüvala v szmilenji, kak v vszako^j jakosztⁱ) ne iztrgnjena iz njene düse, ne pozabljena, temvecs v nebeszih koronana. Bogi sze je tak njena velika szmilenoszt do nasz gresnikov dopádnola, ka jo je sz kraleszkov koronov plácsao in jo potrho sz kraleszko csész^tjo. Marija je za szvojo veliko szmilenje kraljica nebe ino zemlje posztala in kak taksa *mora* ljüdem szmiljenje prosziti in deliti, naj sze tak po dávan^oj szmilenosztⁱ odicsi ona in ponjej trijedini Bog. To je njeno kraljüvanje vu nebi.

Bozsja volja je, naj nam Marija pomaga, in ona iz szrea rada szpuni to voljo. Na kanaanszkoj szvadbi je escse ne bila kraljica nebeszka, pa je Jezus le pomagao gresnikom na njeno prosnjo po csüdn^oj poti, tem bole jo poszlühno zato zdaj, kda jo je nato posztavo, rávno nato, naj nam na pomocs bode.

Edno je szamo od nase sztráni potrebno: pokazati njoj moramo, kde, kaj nasz boli, potozsiti sze njoj moramo, kaj nasz pecse, kaj nasz vznemirjava, kaj nam fali, kaj nasz szküsáva, premaga in pregánja; pa jo ponizno prosziti: obrni nasa pomocsnica szvoje milosztivne ocsi na nasz.“

Dosztakrat je cslovek v velikih nevolah, neve sze kam obrnoti, neve kje pomocsi iszkati. Oh, kako dobro je te na Marijo szⁱ zmiszliti ino jo prosziti, naj szvoje milosztivne ocsi na nasz obrne. Kak hasznovito ino korisztno je te knjej bezsati! Ali cslovek je pozabljiv, maloveren, omoten v tezsavah, briga sze, jocse sze, dvoji, gresi, lecse szem-tam, szamo na Marijo szⁱ ne miszli, kje je teliko pomocsi zanjega pripravljene. Pa zakaj je to? Ár ne ima navade na Marijo szⁱ gosztokrat miszliti, ar ne noszi priszebi njeni szvetinjic, njeni podobie — zato pa ma tak veliko mocs nadnjim hüdi düh.

Cse Marijine podobice vidimo, csasztimo, priszebi noszimo, nemogocse sze nam je z Marije szpozabiti. Zato dovolite mi ljübi estevci, da vasz obüdim in oproszim,

naj szte gorecsi csasztilci Marijinih kepov, podobie, szvetinjic.

Boromejszki szv. Karol je zapovedao v szvojoj skofiji, naj sze nad vrata vszake cerkve Marijina podoba obeszi ino naj vszaki Marijino podobico noszi priszebi. Hüdi düh naime jako szovrázsi Marijine podobe in sze boji tja sztopit, kje sze vredno csasztiljo.

Deca szmo Marijina, ona nam je mati, dosztojno je, naj deca szpomin ma od szvoje matere. Zato je dosztojno, naj mi tüdi mamó njeni szpomin, njeno podobo. Hisa brez matere je zsalosztna, hisa brez Marijine podobe escse bolje. Kje sze ona ne csasztili, ne ga tam csisztoctse, zmernosztli, lübavi, vrazjé tam prebivajo v düsah ino v szrci.

Csiszlo, rozsnivenec, skapuler poznate? Sz szebom ga nosziti i Marijo csasztiliti, edno pomeni. Velis mi, vszikdar ga nemorem priszebi met, neimam zsepa v oblecsi, kam bi je lahko szrano. Verjem ti. Ali to je, redko kda. Najvecskrat mas szebom, cse glih ides koszit, prszilek, k kde pipo, vzsicalice mas za kajenje, probaj i csiszlo tá polozsit, bos vido, ka sze ti te recsi ne szvadijo. Pa csi nacsí ne, kda szi cses nazsgati, ti pride na pamet Marija po csiszli, kteroga sze doteknes ino te resi ta miszel mnogoga nedosztojnoga gucsa, pa se kaj drügoga. Ino, da szem ti dao valati, ka vcsaszí nemores csiszla sz szebom meti, v toj priliki szem ti tüdi lahko na pomocs, cse me poszlühnes. Daj szi edno Marijino szvetinco ali skapuler blagoszloviti ino jiva noszi na tvojih prszah. Kelikokrat sze szlecsés, oblecses, kelikokrat sze jih doteknes, na pamet ti pride Marija. Poszebnó preporacsam szvetinjico Nevtepenoga Poprijetja Marijinoga in karmelszki skapuler. Po njima sze je zse mnogo csüd zgodilo. (Od te szvetinjice bon vam po mogocsnoszti en drügi hip obsirnej piszao.)

Kapelice z Marijinov podobov po veszi, zasztave, oltarje vsze szo prilike, naj gosztokrat na njo miszlimo in jo proszimo „obrni szvoje milosztivne ocsi na nasz.“

Marijine kepe, podobe od pavucsine ocsisztiliti, z vencani opletati, z rozsicami okincsiti je edno, kak njo csasztiliti, naj szvoj mili pogled na nasz obrne.

Z ljübeznosztli do Marije ino ne z gizde to delati pomeni enkrat veliko szmilenoszt dobiti. Ki zato oplecse, okincsava

naj drüge doldobi, naj ga farniki, dühovniki pohodijo, nikaj je ne djao pred Marijo, tiszte rozse szo sze na gift obrnole ino njemi düso zamazale; edno icsimo pritom deli, naj sze Mariji dopadnemo, nasz drügi hvalijo, ali ogrizavajo, z nasz oszmehävajo, to nasz naj nikaj ne briga. Edno scse naj omenim pritoj priliki. Nikdi szem escse to ne vido popisano, nikde je escse ne bilo prepovedano, ka mladenci ne bi szmeli rozse trgati ino Marijine podobe kincsi.

Eden zgled naj escse prikapsim k tem recsam, kteroga nam O. Anriemma popise (Vechselseitigen Anmuthungen II. 7.)

Edna szirota pasztarica je v tom najsla najvekse veszelje, ka dokecs sze je njeäna csredika paszla, ona je na gori sztojecsö Marijino podobo obiszkovala in mater nebeszko pozdrävjljala. Ida je niksega kincsa nikse lepote ne najsla nanjem, z najlepsh poljszkih rozsic je venec szplela in podobo ovila. Med tem delom szii je pa etak zdihavala: Oh ljübljena moja mati! to bi me veszelilo, cse bi jaz na tvojo glavo z dragimi kamni okincsanso korono mogla polozsiti, ali da szem szirota, prisziljena szem sztem iz prosztih rozsic szpletenim vencom zadovoljena biti — oh vzemi ga kak znamenje moje gorecse ljübavi.“

Deklicska je zbetezsala, in na szlami scsiszta zapüscena lezsala. Domacsi szo na deli bili in ona szirota szejje vu vekivecsnoszt szprävjljala, Marijo pozove na pomocs, naj njej ne dopüszi, brez poszlednjih szvesztv mréti.

Na Marijino opominanje dva redovnika obiscseta kucso ino jo szpoveta, precsisztita. Marija sze njoj tüdi szkázse ino jo z lepov koronov koronüje; device ktere szo jo szprevájale, pa med tem popevajo. Z szmehom, z blazsenim csütenjem gleda dobra düsica to szladko prikazen in na recsi: „Oh milosztivna, oh dobrotivna, oh szladka devica Marija“ düso püszi.

Csiszto, nevtepeno zsvljenje, nevtepeni konec má. Po Marijinom zgledi zsvieti, jo szrcesno csaszti in ljübiti v celom zsvljenji, nam szpravi njeno szladko pomocs na szlednjo, sztrahsno vüro. Oh kak szladko bo Marija ljübecsemi Krisztjani praviti na szmrtnoj posztelji: „obrne nasa pomocsnica szvoje milosztivne ocsi na nász.“

Szv. Alfouz Ligourianszki pripovedava, ka je v zsvljenji O. Lopez- a v Valenzia meszti na Spanjszkem eden veliki gresnik zsvivo, ki je 25 let nikaj drügo dobroga ne vcsino, kak to, ka mimoidocs pred Marijino podobo je njo pozdrávljao i oproszo, naj ne dopüszi, kabi v szmrtnom grehi vmro. Ednok sze je boro sz szvojim neprijateljtom; ali szabla sze njemi je potrla, kda je znozsnice potegno. Miszli sz, ka je zdaj pogübljen. V sztrahsnj sztiszki te etak szkricsao: Jaj meni merjem in sze pogü- bim! Marija, pomocsnica gresnikov, pridi mi na pomocs. I kcmaj je izpregovoro te recsi, vednom varnom meszti sze je najseo, breztoga, kabi znao, kak sze njemi je to pripetilo. Marija ga je pomogla. Tá velika njena szmilenoszt ga je genola, ne je duzse odlasao pokore, od celoga zsvljenja je szpoved opravo, pobozen szitek potem pelao.

Malo je csinio Mariji na csaszt, lahko právim nikaj, ar sze vu szmrtnom grehi vcsinjeno dobro delo gor ne vzeme, pa njemi je li Marija pomagala. Oh velika je njena szmilenoszt! Oh nezgovorno sze zato placsa, njo csasztiti in prosziti, naj szvoje milosztivne ocsi na nasz obrne „njenih ocsih bliscsecsa szvetloszt, — kak szv. Bernard pravi — prezsene tmico iz Tvoje düse, presztrahsi vrazjse szküsávanje, düso ti grehov ocsizti, mrzla, zebecsá szrca odgreje i v nebesza je odnesze gor.“

Deviska Mati nasega Goszpoda Jezusa Krisztusa, blazseni szo vszi oni, na ktere ti tvoje milosztivne ocsi obrnes, proszimo te, obrni je na nasz gresnike tüdi.

(Dale.)

Klekl József.

Daritev szv. mese.

Kredo.

Vu sztarinszkom vremeni pri bozsoj recsi szo lahko nazocsi bili katechumenje (to je oni, ki szo vu krscsánszkoj veri zse vucseni, ali escse ne okrsztcseni bili); ali po tom szo oni z cérkvi vöposzláni bili, ár szo kak escse ne okrsztcseni ne vredni bili toga, ka bi pri nájszvetesoj szkrovnoszti szv. mese nazocsi bili. Záto sze je od zacsétka do kouca predge zvála za meso katechumenov.

Po tom pa pride „Kredo“ (vera bozsa) krátka vszebina glávnih krscsánszkih pravíc, stera sze po greskom jeziki za „symbolum“ za znaménje imenüje, kak po strom sze verní od nevernih locsijo. Po vszeh krajinah zemle zsvocsi katholicsánci, csi sze glih na jezik i koreniko gledocs locsijo, csi glih edni vu poldnésnoj vrocsöj krajini, ovi pa na szevernih sznejzsuih krajinah prebivajo, dönok szo edni pod zeaménjon one edue vere vadlűvánja i poley jedinsztva one edne vere vadlűvánja szo kotrige one edne katholicsánszke Materécérkvi. Nezgovorjeno veszeljé more zdigávati nase szrcé, gda szí premiszlímó, ka od apostolszkoga vremena do denésnjega dnéva szo nasi právoverni predtedovje to vervali, ka je Maticérkev vu prvoj csisztocsi obdrzsála, ka mi vu apostolszkoj veri vküpszpiszано vadlűjemo, ka do nasi vnüki do konca szveta vervali i vadlűvali, ár sze na vsze csasze Materécérkvi szlisijo recsi

szv. Pavla, stere je tak glasznovito predgao; „Eden je Goszpod, edna vera, eden je krszt.“ Ono vadlŭvánje (kredo), stero sze vu mesi právi, je dugse od apostolszke vere ino je 325 leta nasztávleno, gda szo vcsenjé Áriusovo na prvom obesinszkom Niceanszkom szpráviscsi za krivo oszodili, szledi pa 381 leta pa, gda szo Macedoniusa krivo vcsenjé vu prvom konstantinopolitánszkom szpráviscsi oszodili sze je to vadlŭvánje povéksalo, záto sze imenŭje za „nicea-konstantinopolitánszko vere“ vadlŭvánje. Vu szv. mesi sze po evangeliumi „Kredo“ glászi, záto naj bi z tém lŭdjé szvojo vero vöszkázali vu Krisztusi, ki k nam gucsi vu evangeliumi.

Vere vadlŭvánje pobožno moliti náš nagucsávajo dŭhovni voditelje celo te, gda vu kaksoj verszkoj pravici dvojimo. Tak na példo szesztra szv. Ambrusa, gda bi velke szkŭsáve mela, je od szvojega szvéto zsvocsega brata tanács prozla, ka bi csinila vu szvojem teskom sztálisi? Szv. Ambrus njoj je pa to odpiszao, ka sze od vszeh teh szkŭsáv nájlzsej bráni z orozsjon apostolszke vere vadlŭvanja. Szesztra je naszledŭvala té tanács i za krátke csasz sze je odszlobodila od moesnoga szkŭsávanja. Naszledŭj ti tŭdi to példo i moli pri mesi pobožno z mésnikon eto vere vadlŭvánje:

Jaz verjem vu ednom Bogi, Ocsi vszemogocsemi, nébe, zémle i vsze vidocse i nevidocse sztvári Sztvoriteli. Ivu ednom Goszpodnom Jezusi Krisztusi, jedinom bozsem Szini, ki je rodjen od Ocsé pred vszem vremenom, ki je Bog od Bogá, szvetloszt od szvetloszti, právi Bog od právoga Bogá, ki je rodjeni i ne sztvorjeni, ki je z Ocsom edne nature, po kom szo vsza vcsinjena, ki je za volo nász lŭdih i za volo nasega zvelicsanja doli sztopo z nebész. I po Dŭhi szv. od Dvice Marie telo je na szébe vzeo i cslovek je posztano. Razpeti je i zá nász, pod Poncius Pilátuson trpo i pokopan je. I gor je sztano na dén tretji poleg pizma, i sztopo je vu nebésza; szedi na deszlici Ocsé. I páli pride z dikov szodit zsive ino mrtve, steroga králesztvi ne bode konca. I vu szv. Dŭhi, Goszpodi i Zsvocsiniteli, ki od Ocsé i Szina szhája, ki sze z Ocsom ino z Szinom navkŭp moli i dicsi, ki je gucsao po prorokah. I edno, szveto, katholicsánszko i apostolszko Matercérkev. Vadlŭjem eden krszt na grehov odpŭscsenje,

csákam mrtvih gorisztanenje i prisesztni zsitek vekivecsni. Amen.

Offertorium.

Gda szo vu indasnjem vremeni katechumenje po predgi z cérkvi vöodisli, tan osztanjene verne je mésnik pred goraldüvanjon pozdrávlao govorécsi: „Dominus vobis-kum.“ (Bog naj bode z vami) Eto pozdravlenje: Bog naj bode z vami i nazocsnih odgovor: „Et kum spiritu tuó“ „i z tvojev düsov“ ono zselenje vöpovej, naj bi prihájala miloscsa Goszpodnova tak na lüdsztvo, kak na mésnika, naj bi vu mislenji i zselenji vu düsi i szrci vküpszklen-jeni, dobrodisécsi i prijéten áldov Bogi notrivkázali. Na to szresno i düsevno jedinsztvo zazáva mésnik nazocsne, gda právi: Oremus, Molimó. Po sterih recsáh je nigda mésnik edno eszi szlisajocso molitev zmolo, lüszto je pa tecsász szpevalo, dokecs szo popevje od nazocsnih z szebom prinesene áldove ne vküppobrali. Gda je tá návada gori-henjala, zdaj mésnik szamo eden krátki versus zmoli. — Naj bi naprejdána porazmeli, moremo znati, ka szo od apostolszkoga vremena maó krscseniki k bozsoj szlüzsbi vszigdár kaksi dár z szebom prineszli. Vu sztarinszkom vremeni szo sze pri vszakoju mesi vszi nazocsni precsis-csávali, k toj potrebcsini szo krüh i vino darüvali. Z teh dárov eden tal je bio na áldov obrnjeni, z ovih dárov szo sze pa dühovnicje hránili, ali je pa með szíromáke bilo vöztálano. Szledi pa okoli deszéte sztotine, gda szo cerkveni sztroski i zsives dühovnikov z imánjon bili zag-vüšani, te je tá dobrovolna daritev tüdi gorihenjala.

Pri gorialdüvanji vu dühi aldüj gori ti tüdi szebé nebeszkomi Ocsi, ki je szvojega jedinorodjenoga Sziná dao na áldov za tébe poleg opominanja szv. Pavla: „Dajte Bogi szebé za zsivi, szvéti i prijéten áldov, naj bi tak vasa szlüzsba csedna bila.“

Gda szo Dánielovi trijé tivárisje vu gorécsó pécs bili vrzszeni záto, ár szo vu Babyloñi goriposztávleni bolvanszki szteber moliti ne steli, oni szo sze z veszeljon Bogi za gorécsi áldov dáli etak molécsi: „Nász poirtoga i poniz-noga szrcá vzemi k szebi Goszpodne! kak áldov kozlov, jüncov i ágnecov, tak naj bode prijéten pred tebom i nas

áldov.“ I povidla sze áldovna pripravnoszt mladencov Goszpodi i nazáj njim je dao ono zsvljenje, stero szo oni njemi aldüvali.

Prefacia i Szanktus.

Prefácia po szlovenszkom vpelávanje, je kakti pripravlanje k onomi nájszvetesemi táli szv. mese, steri sze za „Kánon“ imenüje. Szlávna peszem je to, stera nasz pozáva, naj bi sze z angelmi i z vszemi nebeszkimi korusmi vküpzjedini na bozsa zvisávanje. Edno krátko tiho molitev zmoli prvlé mésnik, stero z Krisztusovim iménon szkoncsano na glász szpeva: per omnia saekula saekulorum, to je na vsze veke, na stero szo nazocsni Amen odgovorili, i tak szo sze k mésnikovej molitvi szklenoli. Z „Dominus vobiskum“ — om sze escse ednok pozdrávlajo nazocsni i po tom njé mésnik z etimi recsmi: „Sursum korda“: Gori z szrcami! zazové naj bi pozábivsi zemelszka sze z szvojin zselenjon vu nebésza podignoli poleg opominanja apostola: „Ona, stera szo odzgorah, iscsite.“ Na stero szo nazocsni odgovorili: Habemus ad Dominum: k Bogi szmo njé zse podignoli. Po tom je pa ujé mésnik na hválodávanje zazovo z etimi recsmi: Gracziás Agamus Domino Deo nosztro: hváló dávajmo Bogi Goszpodi nasemi i na recsi lüsztvá: Dignum et justum est: vredno i dosztójno je to, zácsa szpevati prefáció, vu sterój z lepimi recsmi oznanjúje velikoszt nase zahválnosztí, bozse Velicsánsztvo, blagoszlov njegovih dárov i globocsino njegovih szkrovnosztih. Po perotah toga zvisenoga csütenja tak da bi vu nebésza bio zse mésnik podignjeni, na konci té szlávne peszmi tak da bi njemi zse teszna bila zemla i szlab cslovecsi jezik sze k angeom i k odicsenin düsican pridrüzi, naj bi po njuvon jeziki z njimi kleesécs zvisávo, molo Goszpodna govorécsi: „Szvét, szvét, szvét Goszpod Bog seregov! Puna je néba i zemla dike tvoje!“

Kak je vu szv. pizsmi szpizsano, pobozeni ocsáki szo pri kaksoj veszéloj zgodovini vszigdár vu peszem vlejali szvoje veszélo csütenje. Tak da je Izraelszko lüdsztvo z egyptóanszkoga robsztva idocse erdecse morje csüdnovito preksztópilo i vidilo, kak szo sze njuvi preganjanci vu morji zalejali te je Moyzes eta pravo: „Szpevajmo Gosz-

podi, ár sze je odicseno zviszo.“ Dávid je tūdi vezélo peszen szpevao, gda je skrinjo mira bozsega vu Sion szprevájao. Trijé mladénci vu gorécsoj pécsi, gda szo sze po angeli z plaména odszlobodili, szo tūdi vu szlávnoj peszmi zvisávali Bogá govorécsi: „Blagoszlovlen bodi Goszpod Bog nasih ocsév! hvále dosztójno i odicseno naj bode ime tvoje na veke.“ Gda je Zakariás nazájzadobo szvoj zgovor, včaszi je na hválođávno peszem odpro szvoja vūsztá govorécsi: Hvála Goszpodni, Izraelszkomi Bogi, ár je pohodo i odkūpo szvoj národ.“ Bl. D. Maria je tūdi z szlávnov peszmijov odgovorila na pozdrávlanje Elizabethe: „Zvisávaj dūsa moja Goszpodna i naj sze vezeli dūh moj vu Bogi Zvelicsiteli mojemi.“ Po példah teh pobožsnih dūs hválođávno peszem szpevajmo mi tūdi Bogi celo, gda sze k nájszvetesemi táli szv. mese k podigávanji približsávamo. Vu zvisávanji božsánszkoga Velicsánsztva pridrūžsmo sze k angelom, arkangelom, ki nepresztanoma szpevajo govorécsi: Szvét, szvét, szvét Bog seregov! Puna je néba i zemla díke njegove! Hosanna na vizini! Blázseni, ki pride vu Goszpodnovom iméni! Hosanna na vizini!

Szlepecz Ivan.

Premislávanje od Preszvétoga Szrcá Jezusovoga.

Gda szo Jezusa Telo iz krizsa doli zeli, ino szo vojáki vidili, ka je zse mertev, nej szo njemi sztrli csonte, nego „eden iz vojákov je odpro njegovo rebro iz mecsom in tekla je tako vö (iz szerca) krv i voda“ (János 19. 34.) Glédajmo to vu dühi, ino szami od szébe bodemo govorili: „Oh neszkoncsana lübézen, stera escse szlednjo kaplico szvoje krvi za nase zvelicsanje vö pretocsi!

To szpicov prebodjeno Szerce, stero tak glasznovito kázse nam szvojo do nász lübézen, tüdik zsele naso lübézen, tak da bi nam Jezus escse mrtev kricsao: „Szin moj daj meni tvoje szerce“ (Prip. 22. 12.) Zátok szí premislávamo od toga dvojega.

I. Jezus zsele nase szerce nase *celo* szerce.

II. Jezus ima té najvéksi jus na nase szerce.

1. Gda je Goszpoden Bog nase prve roditele sztvoro, je na nje zgledno — ali nej na njihove roke, ka delajo, nego na njihovo szerce, právi szvéto pizmo. „Njegove (Goszpodnoga Bogá) ocsi szo pazile na njihovo (Adamovo ino Evino) szerce.“ Ár vsza vönesnja dela csi iz szerca ne pridejo, csi ta dela nasa lübezen do Bogá ne poszvéti, pred Goszpodnom Bogom nikaj nevalájo. Szvéti Bernard právi, goszpodnoga Bogá, kak nasega najvises njega krála,

sze morimo bojáti, kak nasega oco postúvati, kak nasega zárocniika lúbiti. Nikaj ne razzsáli zárocniika nase dúse, Jézusa Krisztusa na teliko, kak to, csi mi nemamo vu nasem szerci proti njemi lúbeznoszti. Zátok je tá najvéksa zapoved „lúbi tvojeja Goszpodnoga Bogá iz celoga szerca, iz cele duse, z cele pámeti za vsze mocsi tvoje.“ Zárocniika lúbezen sze zsele od nász, kak zárocniik scsé Jezus, ka mi naj szamo Njeja lúbimo, ino poleg Njeja nikoga, ino nikaj drúgo ne trpimo. Nase szerce celo scse ládati, ino nase szerce szí znikim nescse raztalati.

Ino keliko lúdih raztalati scsé szvoje szerce med Jezusom ino med szvetom, med satanom. Vnedelo ino szvétek pred podne vu cerkvi Jezusi, za odvecsera vu krcsmi satani scsé szlúzsiti, za gojdna vu cerkvi szpeva szvéto, za odvecsera vu krcsmi vrazzse, zagojdna vu cêrkvi Alleluja, zaodvecsera heje-huja. Zrána gda gori sztane te moli, szledi vu deli pa pszúje, ednok szíromaki álmostvo dá, drúgocs szvojeja blizsnjeja znori. Ne je to raztálano szerce. Oh ti zakunjeno szerce, da bi ti vidilo, kakso zsaloszt pripravis ti Jezusi, ki od lúbésznoszti do tébe gori! Zamatávas ti njegovo lúbezen ino Njeja za teliko stímas, ali za menje stímas, kak edno gresno veszelje, kak tvoje csemére, za menje kak nisterne fillére . . .

Na to more vu szebi tak govoriti Jezus: Rajse bi mi bilo, csi bi ti moj cslovek bil ali topeo, ali mrzeo; ali celi dober, ali celi lagoji, ali celi moj, ali celi mojega nepriatela; ali gda szí pa zdaj mlácsen, raztálano szercé imás, zacsnem tebé vö plúvati, ino zmojeja Szerca zagnati. (Knig. Nazv. 3. 15. 16.)

Nase szerce nemre zsvieti brez lúbésznoszti, ali óva eden ovomi protivnoga goszpoda naednok lúbiti nemre. „Jaj raztálanomi szerci“ právi szvéto pizmo. (Cerkv. 2. 14.), Szvéti Ágoston ki te recsi tolmácsi etak pise: „Jaj onomi, ki iz szvojeja szerca, stero je pa szamo edno, dvoje naprávi, ki je raztála ino eden tao satani da; ár kaksí spot je to Bogi, csi mi zsnjim rávnok tak delamo, kak zsnjegovim nepriatelom.“

Na to drúgo nemre vcsiniti lúbléni Jezus, kak sze vöpovrnoti iz taksega szerca, ino satani tám nih áti, zátok

právi prorok : Raztálana szo njihova szerca, vszi prejdejo“ (Oseas 10. 2.). Kalasantinszki Szv. Josef právi, ka on ki szvoje szerce celo ne dá Bogi, Njemi nikaj ne da. Isztina je to, ár je nase szerce tak ali tak málo, Goszpodnoga Bogá zadoszta lübiti, ki je edne neszkoncsane lübéznoszti vrejden, kak bi te dõnok mogocse bilo, to máló lübézen escse med Bogom ino szvetom raztálati ?

Szvéta Terézia, kak nam száma pripovedáva, je vu szvojoj mladoszti edno nezrédno — zniksim tálom nej necsiszto — nagibnoszt mela proti ednomi szvojemi rodi. Kak szvoj rod je lübila nèzrédno ino to je njo nazaj drzsalo od práve lübéznoszti proti Bogi. Szamo gda je to nezrédnoszt vu szebi obládala, te je bila vredna csüti ete recsi od Goszpoda : „Terézia ti szi zdaj cela moja ino jasz szam celi tvoj.“ Oh kak blázseni je on, ki je od vszeh fkraj odtrgno szvoje szerce ka je ne Bog, ka je nej bozse, ki szamo vu Bogi, kak ednok vu szvojoj veki vecsnoj õrocisini veszeli. Oh blázseni, ki lehko govori szvétim Pavlom ; Ete szvejt, ino vsza zemelszka dela szam zavrgo za volo lübéznoszti proti mojemi goszpodi Jezusi Krisztusi.“ „Vsze kak blato stimam, naj szamo Jezusa zadobim.“

2. Ali lejko je lübléni Jezus nej vrejden nase lübéznoszti, nasega szerca naj mi njemi zrocσιμο? Nema On jusa na nase szercé? Ah! sto nasz je tak popolnoma lübo kak Jezus? „Ár je on szvoje lübo, lübo je do konca“ (Ján. 13. 1.) Glédajmo dõnok njegovo Szercé, stero nam escse po szvojem szmrtil znamenje dá, szvoje do nász lübéznoszti, ár szpicov prebodjeno szlednjo kaplico szvoje krvi prelije. Sztaris lübi szvojoj deco. Ali kak dugo? Szamo do szmrtil, dokecs bije vu tejli szerce ino gda vu mrzлом teli vecs ne bije szercé, te je tüdik konec lübéznoszti, ino to csüti nase szercé to szvedocsijo nase szkuzze tam pri szmrtnoj poszteli nasi roditelov, gda szo szkuzami pune nase ocsi.

Ino Jezus nász escse po szvojoj szmrtil lübi, vu szvojoj szmrtil nam to najvékso lübezen pokázse, gda szlednjo kaplico szvoje krvi za nász võ dá. Pa je ne bilo potrebno, ka bi teliko vecsino za nase zvelicsanje. Tá prva kaplica njegove szvéte krvi, edna szkuzza, edna krátka njegova molitev bi za doszta bila ka naj odküpi celi

szvejt, jezero ino jezero szvetov. Ali nej je bilo zadoszta njegovoj lübéznoszti. Vsze, ka je meo — je steo tá dati za nász, naj mi tüdik njemi vsze nase aldüjemo, ka naj mi tüdik za njegovo volo vsze zaverzsemo. Steo szprázniti szvoje Szerce naj nász vu njé zapré. Zatok pravicsno je, duzsno je, ka naj mi vsze iz nasega szercá vözaprémo, ka naj jedino Jezusa vu nje zaprémo, Zátok szo pitali püscsavni ocsevje od onoga, ki je med nje steo sze gori dati zéti „Szi prázno szercé prineszo eszik?“ „Prázno more biti szercé od zemelszki del, ka naj puno gráta od lübéznoszti Jezusa.“

Sto eden zsmetnim peszkom napunjem vrcs prineszé ksztüdenci, na keliko stécs de sze mantrao, nede ga mogo z csisztov vodov napuniti, csi szamo peszek vö nesziplé. Grdi peszek, zsmeten brodec je vsze, ka te szvejt dá, ino za steroga láka doszta düs. Sztepi szamo vö te grdi peszek iz tvojege szerca práva krsacsanszka düsa! ino daj celo prejk Bogi! daj sze celo prejk Preszvetomi Szerci! daj sze prejk Njemi ti, ki szi vu právoj veri, ki szi zse teliko miloscse dobo! Ár csi bi ti ne lübo Jezusa, sto de dönok té lübo? Lejko krivovernik, lejko pogan? Drugi naj lübijó koga ino ka scséjó, ali ti mores lübiti Jezusa! Zatok govori etak zmocsnov volov: „Oh lübléni Jezus ki szi mene sztvojov szvétov krvjov odküpo, ino iz telikimi zvézkami mené knebi prikapeso, kak bi dönok jasz lejko zemelszka iszkaó, kak bi to szlobodno bilo, gda szam jasz Tebe naiso, ki vsze dobrote imas vu Szebi. Moj lübléni Jezus ino vsze moje, ka je meni bogaszstvo, veszelje etoga szvejta? Ti Jezus Ti szi moje bogaszstvo, moje veszelje!

Ka imam na nebi ali na zemli zvüna Tébe, ka bi lübavi vrejdnó biló? Oh Jezus ti szi Tao moj vekivecsni. Naiso szam koga lübi dusa moja, ne odpüsztim ga. (Visz. peszen 3. 4.)

Vsze, ka je gresno, zemelszko, scsém povicsti, naj szamo tebé obdrzsim. Iz edne hizse, stera gori, sze pohistvo na oknaj vövrzsejó, tak jész vö vrzsem vsza zemelszka ka naj gori vu meni tvoja lübezen. Jezus lübléni ti zseles naj jasz tebi dam moje szercé! Komi bi dönok drügomi mogo dati kak Tebi, ki szi mené sztvoro ino moje grehe

sztvojev krvjov doli zépro. Oh kak oszramotno sztojim pred Tebom, gda tvojo od lúbéznoszi do méne gorécsno Szrcé glédam, ino moje je do szegamao tak mrzlo neizcsútlivo bilo, grdim sztvorenjam szam tá dao mojo lúbezen ino Tebé szampa vózápro oh Najlúbleseni! Szpoznam ka szam zamüdo. Kesznoje, ka te szpoznam ka te zacsnem lübiti. Ali dõnok je meni bogse keszno, kak pa nigdar ne! Zatok Tebi sze prejk dam, Tebi aldüjem moje szerce. Tebé scsém szamo lübiti, Tebi szlisiti, Tebi zsveti, Tebi mrejtí Oh Jezusa mojga lúbézen. Amen.

Lenarsich Mirkó.

Vinszko pilo i cslovecsa csészt.

volov szi szprávi cslovek to, ka je dragse od zláta i szrebra : szlobodnoszt. Ali nancs szam ne dobro pravo od zláta i szrebra — dragse je to escse od zsvljenja. Ali nebi to tak bilo ? Zaka bi sze pa te tak vnogi vu bojni na szmrt dáli, csi ne záto, ka bi szvojoj domovini szlobodnoszt szpravili ?

Vola je ona mocs, stero nemre niscse na nikoj szpraviti. Vu zselezo lehko denie neszmleni goszpodár cslovecse telo, — ali volo cslovecso nemre dolzavézati : vu vozi bodocsi cslovek lehko escse to právi, ka szo pravli maunternicje : Vzemes mi lehko zsvljenje, ali vero mojo ne zatajim nigdár !

I ka nemre na nikoj szpraviti niscse, to lehko na nikoj szprávi cslovek po szvojoj voli. Glédajte szamo pijanca ! Szlobodne vole vu njem ne nájdete. Nevej zapovedávati szvojim nogan, ne szvojem i jeziki. Szlobodnoszti prva lasztivnoszt je to, naj bi dūsa zapovedávala teli. Ka bi pravli na to, csi bi ednok vidili, ka szi konj széde na kola, kocsis je pa vu kola naprezensi ? Ne li szpreobrnjeno delo bi to bilo. Pri pijanci pa vino ravna csloveka i ne dūsa.

Zaka je tak greh pijansztvo ? Záto ár oszkruni csészt cslovecso i zavlácsi kep bozsi : dūso. Ali pijansztvo je ne szamo greh, nego eden z teh szedmérih glávnih grehov ;

záto ár sze z pijáusztva vnogi drůgi grehi narájajo, kak to bodemo szledi csůli.

Eden vért je steo na dobro pot szpraviti szvojea pijánoga kocsisa. Ednok rávnok te, gda je kocsis od napájanja vu stalo gnao kobile, njemi veli : Pepi ? idi konje napájat ! — „Ali ve szan je rávnok zdaj napojo“ — odgovori kocsis. „Szamo idi — veli vért — ka pa csi escse vecs scsějo piti konji !“ Kocsis pa vidivsi, ka sze vért ne spajsza, ide i zsené kobile znova k sztůdenci, ali oně szo nika ne stele piti i kocsis je njé nazáj vu stalo privézao. Vért pa pita od kocsisa : „Na szo pilé kobile ?“ „Ka bi pilé ! — ve to vszaki cseden cslovek zná, ka zsvina vecs ne pijé, kak njoj je potrebno !“ „Vidis — veli vért — konj mero drzsi, to zná vszaki cseden cslovek, ali ti Pepi szí escse ne na telko cseden, kak tvoje kobile“ Kocsis sze je oszramoto na té osztre recsi ino szí je goridjao, ka de on to nájmenje tak cseden, kak njegove kobile.

Od vszega nájdragse je posteujé. Znam, ka bi vszaka zbantůvao, csi bi to pitao : „Pocsem odás posteujé tvoje ?“

Szkrb noszmo tak na to postenjé i ne odájmo njé za eden deci zsganice, za kupico vina. Csi szmo sze vojůvali proti tůrkom i poganom, zaka sze nebi vojůvali proti vinszkomi pili, stero nasz escse vu vékso robsztvo deva, kak vszi drůgi zvůszki nepriátelje ?

III. Velki zapelávec.

Vino i zszenszke escse modre od Bogá odtrgnejo. Ecl. 19. 2.

Recs bozsa je csiszta pravica. Bog sze ne vkani i on ne zapela lůdi vu krivico. Szvet ne sztoji szamo z modrih lůdih, nego oni szo z veksina krátke pámeti. Isztinszko modér cslovek sze retko znájde. Poleg bozse recsi pa vino vkani escse modroga csloveka ino njega odtrgne od Bogá. Jeli je tak csůda csi ne modre kém bole vkani i na szkvarjenjé pela ? ! . . .

Bog nam vsza dobra voscsi, záto je zse vu sztáron

zákonni vinszko pilo*) tak pred nász posztavo, kak ednoga zapelávca, stero znori escse modre lúdi.

Pri zdajsnoj priliki vam scsém toga zapelávca, steri zapela escse modre, vu szvojoj právoj podobi notripokázati, naj bi sze znali od njega ogibati.

Vem, ka sze znájdejo vinszki brati, ki bodo pravili, ka sze ne dosztája vu bozsoj hizsi od vina, pive, zsganice gucsati. Ali z lúbéznosztjov szpitávam, zaka nebi dosztajno bilo gucsati od onoga, z kém sze tak vnogo lúdi pajdásiva? Zaka nebi szmeo gucsati od onoga, od steroga vu tak vnogih mesztah gucsi szv. pizsmo . . . Zaka szam jaz dúhovnik? Náj bole záto, naj bi vam pravico glászo naj bi vasz preszveno, ka vam szlúzsi na dobro i ka na kvár -- i jaj bi bilo meni, csi bi jaz mucsao te, gda nepriatel lovi vase dūse, ka bi je vrgao na szkvarjenje, csi bi od méne tūdi to pravo Goszpod, kak od hūdih popov sztároga zákona, ka szo bili oni kak „nemi pszi“ i ne szo pazili na csredo Goszpodnovo, ár szo mucsali, gda bi mogli gucsati.

Znam, ka teh vinszki brati nisterni z hūdobe grehsijo, ali z njih vecs nevednoszt oszlepi, záto szo oni ne szamo grehsnicje, nego tekáj neszrecsni lūdje. Od pijanca tūdi lehko právimo: „Eden cslovek je so z Jeruzsálema vu Jericho ino je szpadno med razbojnike, ki szo ga szlekli i ranjenoga na pol mrtvoga szo povrgli.“ (Lúk. X. 30). I jaz nescsem popa ete prilike naszledúvati, od koga pravi Goszpod: „Ividivsi ranjenoga mimo je odiseo kre njega.“ Jaz scsém ráj szmileni szamaritánus biti, ki sze szmilúje nad ranjenim i na pomocs je bio njemi.

Lúsztvá prijátelje szo sze genoli po celom szveti, naj bi národom odkrili onoga hohara, ki tak vnogo lúsztvá pod zemlo szprávla i tak vnoge vu nevoló szūnjáva. I jaz bi mucsao, gda na mojo szkrb zavūpane ovce zse tūdi szkūsáva. To naj niscse ne zselej od méne!

Gucsao mo tak, ár je to moja duzsnoszt. I na konci de vszaki posteni cslovek mogeo vadlúvati: dobro, ka szmo szpoznali szvojega nájvéksega nepriátela.

*) Po vinszkom pili sze razmi: vino, zsganica, rum i vszefelé pitvina, stera zsgáno vino (alkohol) vu szebi zdrzsáva. Vu pridocsem mo záto vszo to pitvino z ednov recsjov za „alkohol“ zvao.

Ka je tak vinszko pilo? ka nasz vesijo od njega vucseni?

Vu naturi sze nindri ne znájde zsganija (alkohol). To szí naj zapomlijo oni, ki gucsijo: Zaka je pa te sztvoro Bog vino, zsganico i vszefelé pijancsnato pitvino?! Ne Bog, nego lüjdé szí pripravljajo vszakojaesko pijancsnato pitvino.

Vsze, ka stérko pa cukér vu szebi zdrzsáva, sze lahko na vinszko pilo obrné. Csi sze k onim rasztlinam, stere cukér vu szebi zdrzsávajo, zadoszta vodé vlejí ino iz zráka k szebi nike drovne gobe potégne, te sze tó rasztline zácsajo kvasziti i z toga kvasenjá szhája opijancsnata pitvina.

To vidimo pri grozjah. Grozje nika pijancsnatoga vu szébi ne zdrzsáva. Ali csi sze grozje vküpzmuscsi i vu lagev vlejí, te most zácsa vreti to je nike mále gobe sze vu njem szklicajo, kvászijo, i cukér na zsarécsó pitvino (vino) obrnéjo.

Dugo szo lüdjé nancs ne znali pijancsnato pitvino pripravlati z drügoga, kak z grozja; ali dneszdén zse z vszakojaeskoga dela pitvino zsgéjo. Z kvasenjá szilja celo pa jecsmena szo dobili pivo. Po zsgánji szo pa dobili spiritusz i zsganico.

Znáte ka jeszte taksa skér, z sterov sze hica i vrosina meri. To je edna glazsena cev, na stere dneh jeszte zsivo szrebro, stero vu kama vékso hico pride vsze vise sze po ceví gorivlecsé, poleg ceví jeszte edna mera, stera nam pokázse, kak velka hica jeszte. Voda pri 100 gradlnov vré, spiritusz (vinszka zsganija) pa pri 80 gradlnov. Csi sze tak spiritusz vu szebi imajocsa szkvasena dela vu ogen denejo, te sze spiritusz vu szopotnom sztálisi prvlé vözküha, steri vu mrzle ceví vpelani tekocsi gráta i to je spiritusz, zsganica.

Zaka vam jaz vsza eta popisem? Záto ár nasega velkoga nepriatela vu vszem dobro moremo szpoznati, csi sze scsémo od njega brániti.

Csiszti spiritusz je brez fárbe, od vode lezsehcsi, vuzsgáni z plávin plaménom gori i velko hico dá. Spiritusz jezík prevecs zsgé, ár je to nevaren csemér; i kamasté

pride spiritusz ali vu zšivinszko ali cslovecse telo, vszigdár je skodlivi.

Z edne zšlice csisztoga spiritusza sze lehko edno dete vmori. Pred nisternimi letami vu Dobsina váraši sze je zgodilo, ka je pri cimpranji eden sészt let sztar decsák najsao zšganicsni glázsek teszákov, steroga szo vu pécs szkrili.

Te decsák szi je z glazsa feszt nagno, ali hitro je szamo kres dobo i za stiri vöre sze je mrtev távtégno. Vi szte zse morebit túdi csúli, ka sze je sto sztavo, da szpijé eden liter zšganice i pri szlednjih kaplicah ga je zse szmrt davila. Spiritusz je tak csemér, steri mori. I csi vszigdár glih ne mori, to odnet szhája, da ga lúdjé vszigdár z vodov zmesanoga pijéjo i tak njemi mocs prevzemejo.

Spiritusz zmoti i opijani csloveka. Vu vini, pivi i zšganici vszepovszédi jeszte spiritusz, ali ne z ednákin tálon. Vu pivi 6—8 procentov. vu jaboescnici 4—6; vu vini 5—20; vu zšganici 30—50; vu konjaki 50—60; vu rumi 60—70 i vu csisztom spirituszi 100 procentov spiritusza jeszte. Vu britkih vrásztvah za zsalodec (Hoffmanove kaplice) od 50 gradnov mocsnesi spiritusz jeszte.

Gda pa vu vszakoj pitvini nega ednáke mere spiritusza, tak z ednákin tálon csloveka dol z nog ne lúcsijo. Vu zšganici je pét sésztkrát vecs spiritusza, kak vu pivi i vini. Záto od zšganice zapojeni cslovek 5—6 krát hitrej i bole pijan gráta. Gda je pa za sziomáka csloveka zšganica nájfalesa, záto sze on z njov zapája i tak szvoje zšivljenje kráti.

Ali med pijansztvon nega razloeska; vszedno je csi sze sto z vinom aii pa z zšganicov zapoji.

Szte escse ne vu pamet vzéli to, ka oni ki zšganico odávajo (z véksina zšidovje) szami ne pijéjo, nego drügomi ponújajo, odávajo za dráge peneze to skodlivo pitvino. Pa bi szi to lehko miszlili, ka csi je to takdobra pitvina, te bi jo oni túdi parovno vzsivali. I oni to ne csinijo. Záto ka szo cšedni i znájo kak skodliva je tá pitvina.

Drügim radovolno odávajo, naj bi szi z penezmi szvoje zsepe napunili, ali oni sze od njé zadržsávajo. Ne

káram za toga volo osterjáse, nego to scsém, naj bi drúgi lúdje túdi na telko csedni bili, ka bi sze zadrzsávali od pijancsnate pitvine.

Ka je spiritusz? Dobra pitvina, odgovorijo niki. Spiritusz je pitvina to ne tajim, ali ka bi potrebna pitvina bila, to mi niscse ne poszvedocsi.

Cslovecse telo z veksina z vodé sztoji. Vszakidén sze z cslovecsega tela dvá tri litre vodé vzeme, i naj bi ono zdravo osztanolo telko more nazajdobiti. Voda je tak potrebna cslovecsemi teli i zdrávji ali ne spiritusz. Potrebno vodo zse vu jesztvini k szebi jemlé telo, ár vu vszakoj jesztvini náj vecs vodé jeszte. Poszebno pa vu mleki i zsupi doszta vodé jeszte, ali vu kíuhi i meszeh túdi vodo k szebi jemlémo. I ka vodé fali vu jesztvini to k szebi jemlémo vu pitvini. On Bog, ki je sztvoro nasa tela, je túdi nam obilno dao potrebno pitvino vu vretinah i sztúdencah.

Ali cslovek je ne zadovolen z bozsín dáron, vszigdár vecs proszi od potrebnoga, taksa dela zselej, stera njemi dobro denejo. Zse nase prve roditele je na szkvarjenje szúnolo zselenje prepovedanoga száda. I to gresno pozselenje je nagibalo csloveka, naj bi szí iszkaó, vszivao taksa dela, stera szo njegovin csútenjom povolna. Taksa dela szo: dohan, z makovih mosnie tekocsi opium, káva, csaj (thea). Opium pri nasz ne, nego vu Ázsii kadijo. Káva pa csaj je túdi csemér, ali zmerno z njimi zsvocsiu ne skodijo. Dohan je túdi cseméren, ali od vszeh teh vu nasem vremeni lúdém vecs skodi zsganica i vinszko pilo. Sztarinszki lúdje szo znali, kak skodliv je spiritnsz, záto szo ga szamo vu apotheki za vrásztvo odávali.

Vzdajsnjem vremeni szmo pa zse na telko prisli, ka szí to miszlimo, da brezi zsganice zse zsveti nemremo. Ka szo pa te csinili nasi prededovje, da szo z szilja szamo 1590 leta zácsali zsganico zsgati, da szo z krumpisov zaprva szamo 1750 leta zsganico kúhali. I szamo 50—60 let jeszte da sze je vszivanje spirituszke pitvine po szveti razsérilo.

Lúdje szo polúbili to pitvino, one zsganjarije, stere szo spiritusz kúhale, szo sze obogatile, to je ona mocs, stera je pilo spirituszkoa pilo tak razsirilo.

Ali proti tomi betegi sze zse vojüjejo csednesi národje. Dühovnicje, skolnicje, vraesitelje vszi sze szkrbijo, naj bi lüdém njuve ocsi goriodprli ino previdli, kak skodliva je nezmerna vinszka pitvina. I miszlim, ka sze lüdje, ti csednesi z vina i z zsganice vöztreznijo, ár kak szo rezi njih lekho zsiveli vnogo let prvlé, tak vu pridocesem vremení tüdi lekho rezi njih osztánejo. Molimo sze i proszmo Bogá, naj bi to trczno vremen kem hitre prislo k nasemi vogrszko szlovenszkomi národi!

szj.

Iz zgodovine szv. materecérkve.

Dozdaj szmo vu zgodovini szv. materecerkve dvojo priliko szpoznali, z sterov je satan proti njoj delao. Ete szo bile mecs, to je preganjanje krscsenikov ino krive vere, stere szo eden ali drügi tao szvetoga navuka na krivico obracsale. Tü po szmrtili Konstancija, steri je bole krivo-verec — arian -- bio, kak katolicsan, je edna nova satanszka prilika sztopila gori proti pravoj veri Krisztusovoj i to je bilo szvetszko znanje, cslovecsa modroszt, stera sze je proti obrnola etomi navuki na meszto toga, ka bi ga podpirala.

Vszaka modroszt, vszako znanje je od Boga pa zato je ne mogocse, ka bi prava modroszt kaj mela proti pravoj veri, ár obodvoje od Boga zhaja Bog pa szam szebi proti gucsati ne more. Nego za to je vkanjliivi cslovek, ki sze da vu szlüzszbo satana, ka najde protivnoszti kde jib po pravici nega pa zapela jezere za szebov, ki szo ravno tak puni gizdave modroszti, kak zapelivec szam.

To gizdavo modroszt je vpelao vu boj proti szv. matericerkvi naszlednik Konstaucij caszara, po imeni Julian, steroga zgodovina za odpadnika zové, ar je on zse v krscsanszkoj veri zraszeo gori ino je szledkar od nje odpadno.

Julian je caszarsztvo 361-ga leta r. Kr. vzeo prek. Kak mladenec sze je doszta vsio verszko ino szvetszko znanja, pamet je meo bisztro, nego szrce pokvarjeno ino gizde puno. Zato je pravo szv. Gregor Nazijanszki, ki je znjim vküp v solo hodo, kda je szpoznao njegovo bozsno naturo; „Velko neszrecso szii goji vu tom csloveki rimszko caszarsztvo.“ Pa sze je precii szkazalo, ka je z etimi recsmi velka pravica povedana.

Vcsaszi, kak je vlado prekvzeo, je vöpovedao szvoj dvoji namen: krscsanszko vero zatreti ino szlaro poganszko nazaj posztaviti. Pa to ne vecs z mecsom, nego z modrosztjov. Vmoro je on tüdi nisterne prednjese krscsenike, nego on je tak delao, kak denesnji den delajo, kda krscsanszko vero preganjajo: vsze drüge zroke naprejdájo, szamo toga pravoga ne, ka naine szamo za krscsansztva volo morijo, ali preganjajo koga.

Eta vkanjliva modroszt je bila njegov tanacsnik. Z farizeuskim obrazom je guesao, ka vszaka vera naj ma szvoje pravice pa je z tem priszilo krscsenike, ka szo mogli za pogane nove cerkve zidati ino sztare, zpodrtle ino zse vecs nepotrebne nazaj zpopraviti.

Krscsanszke szlüzsbenike ino csasztnike je z szvojega dvora odpüsztlo pa szije pogane okoli szebe vküpszpravlao z sterimi vküper sze je norcsüvao z katolicsanszke vere ino pobožsnoga zsvljenja krscsenikov. Rávno tak, kak dnesz den delajo božsni krsztsanje.

Krscsenike je szamo za galilejce zvaio, ar szo apostolje z galileje bili pa szamoga Krisztusa tüdi.

Poganszkoi veri je szebe naprej posztavo za vélkoga popa ino je szam z szvojov rokov klao zsviüno ino aldüvao poganszkim bogom. Notri je vpelao vu poganszke cerkvi predgo, molitve, peszem. Poganszkim popom je zapovedao csiszto, posteno zsvljenje; prepovedao njim je vu kresme i na veszelice hoditi; nasztavo je sziotisnice, bolnisnice, sziomaske hranilnice i t. d. — z ednov recsjov: vsze je delao, ka je lepoga i dobroga krscsansztvo etomi szveti prineszlo, nego ne iz lübéznoszti blizsnjega, kak nasa szv. vera zapovedava, nego iz odürjavanja katolicsanszke cerkve ino vere, ar je steo pokazati, ka ne szila krscsenik biti za volo toga naj bi cslovek kój dobroga mogocsi bio delati, pa tüdi zato, ar je ztem lezsi zvézao ocsi szlabim lüdem, ki szvoje vere dobro ne poznajo pa vero szamo z taksih zvénesnjih dugovanj szodijo.

Ravno tak dela denesnji den szvet: Dobrote zkazsüje narodom, dava njim pomocs ino znanje pa je te za to pomocs oropa njihovoga najdragsega kincsa: vere ino vekivecsnoszti. Narodje pa idejo za njimi — vej szo prej tak dober cslovek, vej pa szo nam zse telko pomogli —

pa ne vzemejo vpamet vu szvojoj szleposzti, ka szo zgrablivi vucjé vu ovcsecsoj kozsi, ki njé za nosz vodijo.

Kda je vido Julian, ka krscsenicje vküpdzrsijo, te je so pa je nisterne zapelivce na pomocs vzeo ino je krscsenike med szebom szvado. Ravno tak, kak dnesz den delajo. Pár zapelivcov dojde vu vszakoju obsini, ka sze krscsanszko lüdsztvo med szebom zposzvadi — neprijátelje njegovu sze pa te vu prgiseso szmejejo ino cügleg vroke vzemejo pa zsetvo majo vu toju szvájju.

Kda je zse tak zmesao narode, te je pa steo pokazati, ka je ne isztina poroküvanje Krisztusovó od jeruzslemszke cérkve, ka kamen na kamli ne osztane vecs vu njoj. Za to je dao zapoved, naj vszi zsidovje vküppridejo ino naj novo cerkev zidajo za szvoj narod na meszti szlare.

Zsidovszki narod je z veszeljom so na eto caszarszko zapoved v Jeruzsalem ino je zacsno zidati. Paganje szo njim pridno pomagali ne ravno iz lübeznoszti zsidovov, kak bole iz odürjavanja krscsenikov. Nego inacsu sze je zgodilo, kak je neszrecsen caszar racsunao. Kak nam eden zgodovinar onoga casza pise:

„Sztare podrtine szo zse bile vkrajszpravlene ino na drügi den szo namenili zidanje zacsnoti. Gipsz pa vapno szo szu szpravili, nego vu toju nocu je velki vihér nasztano pa je ete sztvári raznoszo na vsze sztráne. Delo szo zacsnoti pa je priseo potresz pa je vnoge ranilo ciglovje iz zida dolikapajocse. Pri dolipolozsenju fundamentalnoga kamna sze je eden kamen z meszta geno pa szo tam edno votlino ovarali, stera je puna bila vodé, Ednoga tezsaka szu notriposztlali, ki je tam na szredi votline edno szüho knigo najseo na ednom sztebri vu vodi, stero kda szo odprli, szo ete recsu ovarali najobprvim vu njoj: „Vu zacsetki je bila Recs i recs je bila pri Bogi i Bog je bila recs.“ Malo szo sze presztrahsili ino csüdivali, nego zato szo dale delali. Caszarszki opaziteo Aлыпino je tirao lüdsztvo na delo, ar sze je bojao caszara, dokecs je iz zemle ne vüvdaro plamén, steri je delo za nemo-gocse vesino.“

Pa to tak popisejo ne szamo krscsanszki, nego tüdi poganszki zgodovinarje pa escse vnogi kcoju denejo, ka

sze je na nebi velki szveteo krizs zkazao ino na obleki delavcov szo zserécsi krizseci bili, stere szo z niksov moesjov ne mogli tam odnet doliszpraviti,

Da je pa Julian caszar ne za to bio tak jálen, ka bi sze on zdaj presztraso. To je vsze natura napravila, je pravo, kak denesnji, den modri norci gucsijo, kda ne vejo kaj raztolmaesiti brezi Boga. Pa je so vu szvojem deli dale. Kda je zse verne krscsenike iz vszeh szlúzsbo vószpravo, te njim je zpojémao cerkve pa cerkvena imanja. Tak delajo zdaj túdi. Obprvim nasz kodise vesinijo z terhami pa kda szii napravimo te nam zpojemléjo. Na francuszkom zse je, pa csi de narod duzse neszpameten, bode pri nasz túdi. Na szlednje je pa prepovedao krscsenikom vu sole hoditi rekocs: „Blazseni szo sziiromácie vu dúhi, ar de njihovo nebeszko kralesztvo.“ Tak sze je norcsúvao z recsi Krisztusove.

Na szlednje je zse tak norúo ino beszno ete neszrecsen cslovek za pogansztvo proti krscsansztvi, ka szo szami poganje szprevidli, ka on ne verje pogansztva túdi ne ino szo sze naszlednje zse oni túdi norcsúvali z njega, da pa koga Bog pokastigati scsé, onomi pamet vzeme. Tomi csloveki je túdi pamet mogla odiditi, ka je ne vido vnoge csúde, ne sztalnoszti manternikov, ne pobožnoszti pravih kresenikov — on je na szvojem konji szedo ino ga je tirao vu szvojoj gizdi naprej; escse knige je piszao proti krscsanszkoj veri, vu sterih je grozno ospotao Krisztusa i vsze, ka je krscsanszko, dokecs je Bogi ne zadoszta bilo njegovo odúrno preklensztvo ino ga je ne szkoncsao vu boji proti perzijcom.

Pisejo, ka kda je vu tom boji szpadno, je z prgiscsov zgrabo szvojo szédeno krv pa jo je proti nebi lúcsó z etimi recsmi: „Obladao szii Galilejec.“ Krisztusa je zvao za Galilejca. Prava satanszka dúsa, stera vu szváji tak dalecs pride, ka veszelje ma vu preganjanji i trplenji drúgoga pa na szlednje med preklinjanjom púszti dúso szvojo.

Eden iz najveksih pomocnikov Julianovih je bio iksi poganszki modrias Libanius, steri je za casza toga boja szrečsavsi krscsenika v Antiochii pitao toga: „Na, ka dela teszárov szin? (Jezus).“ „Trúgo za Juliana“ je odgovoro pobožsen krscsenik, pa je isztina bila.

Pa vecs szvecov je zvedilo vu vōri caszarove szmrti po estūdnh prikāznih eto dogodbo, tak ka sze je glasz njegove szmrti prvle razsiro po caszarsztvi, kak sze je boj vu dalēsujem dokoncsao.

Toga caszara zsvljenje je nājbojsa pēlda za denesnje krsesenike, ki zse malo dajo na oblaszt cerkveno pa sze dajo od neprijatelov szv. cerkve za nosz voditi, ar vu tom szprevidijo, kama pela prazna szvetszka modroszt, stera pod podobov dohrote vero narodov kole.

Bassa Ivan.

Drobis.

Od zsenzke sze doszta dobroga pa tūdi doszta boznoga poguesi po razlicsnih drūzstvaj pa tak poprek je edno pa drūgo ne cela isztina, ar szo dobre i bozsne. Je jih zadoszta iz vszake vrszte. Najprva: Eva je neszrecso prineszla celomi cslovecsansztvi, da je pa to tūdi zsenzka popravila: bl. D. Maria, stera vise angelov, ne szamo vise vszeh szvetcov kralūje zdaj vu nebi. Zsenzke nam dajo pelde bozsne vu grehi, stere szo hūse od neme sztvari, kda z csiszta pozabijo szvojo dūso pa zsenzke szo nam pelde za pokoro, kak Magdalena, Margeta Kortonszka, zsenzke szo nam na peldo jākoszti, kak szveta Agnes, Katarina, Cecilia pa jezero i jezero drūgih.

Delavna zsenzka je roka rodovine, razszipna je szam zsalodec, csedna je kak oko, csevketajocsa pa kak vūszta, dobrovoljna je szamo szrce, bozsna i szvajūvajocsa pa kak zsucs, stera pa vsze dobre lasztivnoszti ima vu szebi brezi greha, ona je pa dūsa szvoje hizse. Pa szo takse tūdi pa naj tūdi bodo vsze szlovenszke zsenzke, ar po dobroj goszpodinji, stera sze Boga boji ino sze nevtrūdno szkrbi za dūsevna i telovna szvoje rodovine, blagoszlovi Bog vszako bizso, ka ne pisem jesz, nego szveto pizsmo. Zsenzke, Boga sze navcsite lūbiti, pa de on zvami.

Nüna, kak policajszki szodec. Na katolicsanszkom francuszkom baráte ino nüne vöplodijo z drzsanja, na protestantszkom nemskom je pa notri jemléjo. 1903-ga leta, februara 20-ga sze je zgodilo vu Stuttgarti, glávuom meszti Württemberg drzsanja, stero je z veksega tala ne katolicsanszko, ka je mesztni tanacs edno nüno zebrao za policajszkoga szodca na zsenszki tao. Nüna po imeni: Arendt Henrietta szesztra je gorivzéla to csaszt na dopüsztjenje szvojih prednjih pa zdaj tam szedi vu mesztnoj policajszkoj kancelarii. Od zacsetka szvoje szlúzsbe pa do zacsetka 1907-ga leta szo 4266 zsenszk i dekeo pripelali pred njo. Z teh je bilo 1406 katolicsanszkih, 2847 protestantszkih ino 13 zsidovszkih pa nisternih rázlicnoga drúgoga vadlúvanya. Nájvecs je bilo med njimih kelnaric, szlúzsbenic ino fabrikanszkih delavnic, nego z visisih sztálistov szo tüdi bile. Ona etakse pokvarjene persone na tri tale razdeli. Prvi tao szo one, stere szo od pijanih, pokvarjenoga szrca sztarisov. Ete najzsmecse popravi, ar szo sze zse vu mladoszti ne doszta dobroga navcsile. Takse posle vu kaksi kloster pokoro delat ino sze postenoga dela vadit. — Drúgi tao szo one, stere szo mele dobre sztarisov pa znajo szvojo vero, szamo zsvilenje je szledkar pokvarilo. Takse kak najprle nazaj posle k sztarisom pa ne szmejo znova vu szlúzsbo, ali vkraj od sztarisov.

Trétji tao szo one, stere szo prerano odtrgnjene od sztarisov pa szo doma tüdi premalo vövcsene. Taksim posteno delo szprávi ino je pod opazitelsztvo kaksega pobožsnoga drúzstva posztávi. Eno 800 taksih neszrecsnih pokvarjenih person je resila pokvarjenoszti vu treh letah, steri racsun kazse, ka sze tü ne dela z szlúzsbenov osztrocsov, nego z krsesanszkov lübéznosztjov — pa je to tüdi lepi vzgléd, ka je lübezen krsesanszka vszemogoca.

Szamo edno vrecse zemle. Bio je nindri eden bogatec, ki je okoli szvoje hizse püngrad delao; da sze njemi je pa te püngrad premali vido, za to je steo vecs meti k njemi. Najprva njegova szoszeda je bila edna sziomaska dovica z szvojim malim ogracsekem. So je pa je te ogracsek dao k szvojemi püngradi zagraditi. Dovica vidivsa ka sze godi, je sla z ednim vrecsom ta pa je oproszila toga bogatina, naj njoj dopüsztli, ka szi to vrecse napuni. z

zemlov toga ogracseka. On njoj je z szmejom dopuszto. Kda je vrecse puno bilo je djala ta szirota : Zdaj mi pa pomorte to vrecse na ramo.“ Bogatin njoj je steo to volo tūdi szpuniti, da pa zaman sze je napinjao, ne ujemi je slo. „Nemrem ti pomocsti“, je djao, „prezsmetno je za mene.“

„Tak ?“ je djala zsenzška, „toga vrecsa nemres zdig-noti, kak bos pa te celi moj ogracsek v pekeo neszeo ?“

Ka pa vi, ki tūdi tak gradite, ali ki tak orjete, ki szu tak poti delate, ki szu na lūdzsko vō hizse posztavlate, kak te pa vi ono nikdar ne placano lūdzsko zemlo neszi vu pekeo ?

Posta reditela.

K. I. Ika. Zamerkao szam szu. Dobro je tak. Bog ti daj zdravje ; mi molimo za tebe.

Fr. Rozsmann Cleveland. Poszlanih 10 kalendarov z postov vred 8 koron kosta — peneze me zse proszijo.

